

Izhaja vsak četrtek

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Trst, Ul. Martiri della Libertà
(Ul. Commerciale) 5/1. Tel. 28-770
Za Italijo: Gorica, P.zza Vittoria
18/II. Pošt. pred. (casella post.)
Trst 431. Poštni č.r.: Trst, 11/6464

Poština plačana v gotovini

NOVI LIST

Posamezna št. lir 30.-
N A R O Č N I N A:
tromesečna lir 350 - polletna lir
650 - letna lir 1250. — za ino-
zemstvo: tromesečna lir 600 - pol-
letna lir 1100 - letna lir 2200.
Oglasi po dogovoru
Spedizione in abb. postale I. gr.

ŠT. 220

TRST, ČETRTEK 18. SEPTEMBRA 1958, GORICA

LET. VII.

PRED DE GAULLOVIM LJUDSKIM GLASOVANJEM

Krvava borba Alžircev v sami Franciji

Dva atentata na življenje ministra Soustella - Narodno gibanje, ki se ne more več zatreti

Dne 26. tega meseca bo v Franciji in njenih prekomorskih deželah ljudsko glasovanje, s katerim se bo 46 milijonov volivcev moralo odločiti za ali zoper novo ustavo republike, kakor jo predlaga De Gaulle.

Spremembe, katere hoče general uvesti v državni ustroj, se dajo na kratko takole označiti. Odpraviti je treba vsemogočnost parlamenta in poslancev, ki vsa leta po vojni niso delali drugega, kot rušili vlade in postavljali nove. Nobena se ni mogla držati na krmilu več kot eno leto, navadno pa le nekaj mesecev.

Pravice parlamenta je nujno potrebno omejiti ter jih v znatni meri prenesti na predsednika republike, ki naj v trenutkih težke državne krize združi v svojih rokah vso oblast in odgovornost.

Prekomorske dežele bodo 26. septembra morale obenem povedati, ali žele še ostati združene s Francijo ali se od nje odcepiti. Če se hočejo odtrgati, je dejal De Gaulle, jim bo pomagal, da se to zgodi. Vedeti pa morajo, da se v tem primeru Francija ne bo več zanje brigala, temveč jih prepustila njihovi usodi.

DE GAULLU JE ZAGOTOVLJENA VEČINA

Novi ustavi so odločno nasprotni seveda komunisti, ki bodo napisali na glasovnice velik Ne! Protinya sta tudi Mendès-France s svojimi pristaši in desničar Pierre Poujade, znan po svoji ostri borbi proti davkom.

Za De Gaullovo ustavo so se pa izjavili močni krščanski demokrati bivšega ministrskega predsednika Pflimlina in socialističnega predstavnika Molleta. Pred dnevi so imeli socialisti občni zbor, na katerem so z ogromno večino izrekli zaupnico Molletu, ki sedi v De Gaullovi vladi. To pomeni, da bodo glasovali za novo ustavo. Zvoljo tega se je del socialistov odcepil od stranke in ustanovil lastno politično organizacijo. Zdi se pa, da razkol ne bo odločilno vplival na ljudsko glasovanje, ker se bo pretežna večina socialistov držala discipline in sklepov občenega zbora.

Za ustavni načrt bo glasovala tudi kmečka stranka. Samo po sebi je umljivo, da bodo isto storili Socialni republikanci, organizacija samega De Gaulla.

Velikanske množice politično neopredeljenih Francozov gledajo pa na plebiscit kot na glasovanje za ali zoper De Gaullovo osebo. Ker se še vsi spominjajo ogromnih De Gaullovih zaslug za osvoboditev domovine izpod Hitlerjevega jarma, mu bodo izkazali spoštovanje in hvaležnost s tem, da glasujejo za njegov ustavni osnutek. Že sama De Gaullova osebnost zagotavlja vladi nekaj milijonov volivcev.

Za ustavo bo glasovala tudi večina črnskih pokrajin v Afriki. Po prepričanju političnih opazovalcev bo zatorej De Gaulle 26. septembra zmagal.

VPRAŠANJE ALŽIRIJE

Kar velja za črnske dežele, pa ne velja za Alžirijo, ki šteje 3 milijone in 300 tisoč volivnih upravičencev. Njej ni zagotovljena pravica, da se 26. septembra lahko izreče za odcep od Francije in za lastno, neodvisno državo, kot je bilo drugim deželam Afrike zajamčeno.

Alžirce smatrajo namreč v Parizu za prave Francoze ter njihovo deželo za neločljiv del francoske republike. Kakor ne bo mogel 26. septembra v Franciji nihče glasovati za to, ali naj se ta ali ona pokrajina odtrže od države, tako tudi Alžirecem ni dana pravica, da zahtevajo odcepitev od Francije. Kvečjemu se lahko potegujejo za manjšo ali širšo zakonodajno in upravno avtonomijo v okviru skupne republike.

Voditelji alžirskega narodnoosvobodilnega gibanja se pa s tako rešitvijo ne zadovoljujejo. Alžirija mora biti po njihovem enakopravna Tuniziji in Maroku, postati mora zatorej svobodna in neodvisna država.

To je vzrok, zakaj so že načelno nasprotni De Gaullovi ljudskemu glasovanju. Nasprotni še zlasti zato, ker so prepričani, da volitve v Alžiriji niti zdaleč ne bodo svobodne. Generali in polkovniki, ki tam vladajo, se bodo poslužili nasilja in vseh mogočih goljufij, le da izpade glasovanje tako, kot oni žele in zahtevajo.

Tajna organizacija vstajnikov

Proti množicam se nasilstvom je Francija mobilizirala vso policijo in orožništvo, a ne more udušiti atentatov. Ljudje se zlasti v inozemstvu močno čudijo, kako je mogoče, da mora velesila, kot je Francija, to trpeti na lastnem ozemlju.

Če hočemo razumeti položaj, moramo predvsem vedeti, da živi v Franciji okrog 400 tisoč Alžircev, ki so izvečine zaposleni kot delavci. Med njimi so pa tudi obrtniki, trgovci in gostilničarji, ki morajo na ukaz iz Alžirije staviti svoja stanovanja na razpolago alžirskim revolucionarjem za tajne sestanke.

Organizacija zarotnikov je razpredena preko vse Francije in šteje okrog 50.000 članov, povezanih med seboj v železni, vojaški disciplini. Znano je, da imajo lastne delavnice orožja in razstreliva, strokovnjake za ponarejanje potnih listov in drugih listin, sploh upravni ustroj, kot ga ima sicer le država.

KRVAVI ATENTATI V SAMI FRANCIJI

Da bi ves svet opozorili na pravico Alžirije, so se voditelji narodnoosvobodilnega gibanja odločili prenesti krvavo borbo za državno neodvisnost na tla same Francije.

Brez prestanka beremo, kako so zažgali tu veliko zalogo nafte, tam vrgli v zrak vojaško skladišče, napadli v sruču Pariza tovornik policistov, razrušili kako železniško progo in tako dalje. Alžirci so raztegnili svoje atentate na vso Francijo, od južnih morskih obal do severnih pokrajin.

V ponedeljek so pa alžirski uporniki šli v svoji drznosti tako daleč, da so v najbolj obljudenem delu Pariza poskušali ob belem dnevu umoriti ministra za informacije g. Soustella.

Ko se je minister, ki ga je zavoljo osebne varnosti spremljal v avtomobilu nadzornik policije, ustavil za trenutek na znanem Trgu Etoile, je nenadoma segla skozi okno roka, oborožena z brzostrelko. Soustelle je bil toliko priseben, da se je bliskovito vrgel na dno vozila, tako da so strelji svignili v prazno in raztreščili le vse šipe, ki so ranile ministra na vratu in sencih.

Soustelle je zatem stopil iz avtomobila. Tedaj se mu približa drug Alžirec, ki potegne izpod dežnega plašča majhno strojničo ter začne divje streljati. Soustelle se je spet vrgel na tla ter iskal kritja ob avtomobilu.

Zdi se skoro kot čudež, da si je rešil življenje. S krvavim obličjem in prestreljenim plaščem se je peš vrnil v svoj urad.

SODIŠČA IN DAVKARIJE

Govorje alžirskemu naseljencu v Franciji, če ne izvrši ukazov revolucionarjev. Pokličejo ga pred tajno sodišče, ki ga prvič kaznuje z opominom, drugič z globo, če je treba, pa z usmrtnitvijo.

Narodnoosvobodilno gibanje Alžircev potrebuje letno za svojo borbo 25 milijard frankov, od katerih morajo naseljenci v Franciji prispevati 4 milijarde na leto. Delayec je prisiljen plačati mesečno 1.500 frankov, uradnik od 2000 do 3000, trgovec in obrtnik pa od 10 do 50 tisoč.

Ostali denar dobe alžirski vstajniki v domačiji sami in drugih arabskih deželah, predvsem v Egiptu.

Njihovo gibanje je pognalo že tako globoke korenine v narodu, da ga tudi De Gaulle ne bo mogel zatreti. Če pa general zadovoljivo ne reši alžirskega vprašanja, mu tudi naj-

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

ZDRUŽENI NARODI

Organizacija združenih narodov se je te dni sestala v New Yorku na redno letno zasedanje, ki bo trajalo prejkone do meseca decembra.

Prvi politični dogodek so bile že volitve predsednika glavne skupščine. Kot kandidata sta si stala nasproti dva Arabca, in sicer libanonski državnik Malik in zunanji minister Sudana Mohamed Magoub. Amerikanci so se zavzemali za Malika, medtem ko so ga Naserju naklonjene arabske države zavračale, češ da je prevelik prijatelj zapadnjakov. Zastran tega so sklenile glasovati za Sudanca in njim se je priključila Sovjetska Rusija z deveterimi državami iz komunističnega tabora.

Izid je bil odvisen od stališča, ki ga bodo zavzele dežele tako imenovane Latinske Amerike.

Amerikanci imajo upravičeno za očitni diplomatski uspeh, da je že pri prvem glasovanju zmagal Malik, katerega je podprlo 45 držav, Sudanca pa le 31.

Sovjetska diplomacija

Kmalu zatem je sovjetski zunanji minister Gromiko presenetil skupščino s predlogom, da se v dnevni red vpiše še točka, ki se tiče atomskih in vodikovih razstreljevanj: Združeni narodi naj sklenejo, da je razstreljevanja treba ustaviti za vselej, in ne samo za eno leto, kot hočejo Amerikanci, ki stavijo poleg tega za prenehanje atomskih poskusov »celo vrsto nemogočih pogojev«.

Skupščina je ostrmela zastran tega, ker je Hruščev ravno pred kratkim privolil v predlog Amerike, naj se o istem vprašanju začnejo 31. oktobra med velesilami diplomatska pogajanja v Ženevi. Če je Rusija sprejela pogajanja, zakaj tira sedaj stvar pred Združenimi narodi in napada Ameriko? Kako si tolmačiti to protislovje in kaj Moskva pravzaprav hoče?

Zdi se pa, da tu ne gre za resnično protislovje, marveč le za dvojno taktiko Hruščeva: mož se skoro gotovo hoče res pogajati, istočasno pa razviti v svetu propagando, da bi s pomočjo mednarodnega javnega mnenja izvajal pritisk na Amerikance ter s tem okrepil položaj svojih predstavnikov pri bodočih razgovorih v Ženevi.

Iste taktike se bodo Rusi skoro gotovo poslužili tudi v sporu zaradi Formoze in obalnih kitajskih otokov.

RUSIJA IŠČE KREDITE V AMERIKI

Meseca junija je Moskva predlagala, naj bi se trgovinski odnosi med Sovjetsko zvezo in Ameriko zboljšali, češ da so Rusi voljni nakupovati v Združenih državah velikanske množine blaga široke potrošnje.

Zanimali so se zlasti za umetna ali sintetična vlakna in razne plastične snovi.

Podpredsednik sovjetske vlade Mikojan je te dni v razgovoru za ameriško televizijo razložil, zakaj se misel doslej ni mogla uresničiti.

»Če mi sami ne bomo istočasno prodajali v Ameriko ali če bomo prodajali malo in ne bo kreditov.« je dejal, »bo zelo težko mnogo kupovati. Ne moremo trošiti zlata za proizvode široke potrošnje, dolarjev v rezervi pa nimamo«.

Začetek pogajanj, je pristavil, je odvisen od tega, ali je Amerika voljna dovoliti Rusiji potrebne kredite.

Slično trgovinsko politiko vodi že leta tudi neprimerno šibkejša Jugoslavija, a jo zavoljo tega v komunističnem taboru ostro napadajo. Ker jemlje kredite v Ameriki, jo žigosajo za zaveznico zapadnega kapitalizma in imperializma. — Kar smejo veliki, pač ni dovoljeno malim.

JUGOSLOVANSKO POLJEDELSTVO

Ko so komunisti prišli na oblast, so vrgli vse svoje sile na razvoj industrije, medtem ko so kmetijstvo zelo zanemarjali. Kmetje so bili zlasti ozlovoljeni zaradi prisilnih oddaj po cenah, ki so jih določala oblastva. Razen tega so na vse načine delali na to, da bi šli kmetje s svojo zemljo v podružabljena veleposestva. Posledica je bila, da so kmetje pridelovali le toliko, kolikor so potrebovali zase.

V državi je nastalo pomanjkanje živeža, ki ga je bilo potrebno uvažati iz Amerike.

Po nekaj letih so jugoslovanski komunisti naposled uvideli, da je taka politika, ki je posnemala Sovjetsko Rusijo, zgrešena. Kmetov niso več silili v kolhoze ter jim vrnili pravico, da svoje pridelke prodajajo na svobodnem tržišču. Država je začela sploh podpirati kmetijstvo.

Za napredek poljedelstva so stavili kmetom na razpolago stroje, cenena umetna grojila, kredite in tako dalje. V zadnjih dveh letih je država potrošila za kmetijstvo 130 milijard dinarjev.

Sodelovanje z Italijo

Minister za kmetijstvo Slavko Komar je prejšnji teden izjavil v Beogradu, da bo vlada to politiko čvrsto nadaljevala. Letos bo potrošila za modernizacijo poljedelstva 56 milijard.

Številke sploh najbolje kažejo, kako se jugoslovansko poljedelstvo razvija. L. 1956 je bilo v državi okrog 14 tisoč traktorjev, l. 1957 pa približno 20 tisoč. Letos jih bo kmetijstvo dobilo še 8000, tako da jih bo vseh skupaj 28.000.

Razen tega je Jugoslavija začela tesno sodelovati z Italijo, ki pošilja v deželo strokovnjake, razne stroje in izbrana semena.

Modernizacija kmetijstva je že vsem vidna. V krajih, kjer je znašal letni pridelek 9 stotov žita na hektar, se je proizvodnja zvišala na 40 do 45 stotov. Na manjših njivah je pa ponekod povzpela proizvodnja kar na 70 do 90 stotov.

Iz tega vidimo, kako koristno je gospodarsko sodelovanje Jugoslavije z Italijo.

POLJSKA IN JUGOSLAVIJA

Prejšnji teden je bila v Zagrebu ustanovljena poljsko-jugoslovanska trgovinska zbornica, katere namen je povečati izmenjavo blaga med obema državama. Slični zavod bodo priklicali v življenje v Varšavi. Poljska in Jugoslavija si nameravata tudi izmenjavati izkustva na področju kmetijstva.

Dogodek je politično zelo značilen. Medtem ko namreč Moskva in druge komunistične dežele Jugoslavijo bojkotirajo, si Gomulka prizadeva, da bi z Beogradom čim bolj razvil gospodarsko sodelovanje.

PREVEČ PREMOGA

Po koncu vojne se je prvič zgodilo, da Zapadna Nemčija proizvaja več premoga, kot ga more prodati. V skladiščih se ga je doslej nakopičilo nad 10 milijonov ton. Vzrok je v tem, da sta se na trgu pojavila cenejši ameriški premog in cenena ameriška nafta.

Ponekod so morali skrčiti delo in odpustiti mnogo delavcev.

CENE BENCINA

Novembra 1956 so zaradi dogodkov ob Sueškem prekopu v Italiji zvišali ceno bencina za 14 lir pri litru. Zolijeva vlada se je bila obvezala, da s 1. novembrom obnovi staro ceno.

Fanfanijev finančni minister Preti je pa te dni izjavil, da ostane povišek še nadalje v veljavi, češ da namerava vlada 26 milijard, ki ji letno vrže povišek, uporabiti za razširjenje cestne mreže v državi.

KAJ NAJČEŠČE POZABLJAJO

Velika ameriška turistična poslovalnica je preiskovala, kaj gostje največkrat pozabljajo v hotelskih sobah, in je ugotovila, da najbolj pogostoma nočne srajce, ovratnice in rokavice.

Najbolj pozabljivi so Amerikanci in moški bolj kot ženske. Ob lepem vremenu pustijo gostje radi v sobi dežnike in dežne plašče. Najmanj pozabljivi so zakonski pari, ker žena navadno opozarja: »Si po svoji stari navadi že zopet kaj pozabil?«

ŠVEDI SO ZDRAVI

V primeri z drugimi zahodnoevropskimi deželami ima Švedska najmanj zdravnikov, hkrati pa najnižjo smrtnost na svetu. Še l. 1900 je na Švedskem umrlo za jetiko več ljudi kot v drugih evropskih deželah, zdaj pa je umrljivost zaradi jetike najnižja na svetu.

DRAGOCENA STENSKA PREVLEKA

Neka ubožna finska vdova je s sedmimi otroki živela v pol razpadli bajti. Revne stene je pokrila s starimi pismi, ovojniciami in razglednicami. Še sanjalo se ji ni, da bi to utegnilo imeti kako vrednost! Toda pred kratkim je v njen dom prišel izletnik, ki je kar obstrmel pred nenavadno zbirko starih znamenj vrednih dva in pol milijona lir.

PRAV DO DNA

V Toulonu na Francoskem gradijo potapljačo ali batiskaf, s katerim se mislijo spustiti 11.000 m globoko na najnižje dno oceana. Pritisk vode je tu silovit, saj leži na vsakem kvadratnem centimetru nič manj ko 1.158 kg teže. V potapljači je prostora za dva moža, ki bosta opazovala in preučevala doslej še nevidene globine oceanov.

Graditelj batiskafa inž. Willm je izrabil izsledke prvega raziskovalca morskih globin prof. Piccarda.

NOV VIŠEK

V New Yorku je neki visokošolec postavil nov svetovni rekord. Usedel se je k hobnu in udarjal nanj brez prestanka 54 ur. Pri tem je zgubil 7 kilogramov na teži. Fant je bil zaradi uspeha zelo navdušen, manj pa sosedje, ki so vložili tožbo zastran motenja nočnega miru.

TELEVIZIJA V JUGOSLAVIJI

Dne 29. novembra bo Jugoslavija dobila televizijo z lastnimi sporedi. Imela bo tri oddajne postaje: Beograd, Zagreb in Ljubljano. V njen redni program bosta vključeni kot doslej tudi televiziji Italije in Avstrije.

OBČINSKE VOLITVE V TRSTU

V petek je zapadel rok, do katerega so stranke, ki so se hotele udeležiti volitev v tržaški mestni svet, morale predložiti kandidatne liste. Ta dan se je končno zvedelo, da je v volilni boj poseglo 14 list s skupno 589 kandidati, od katerih bo, kot znano, izvoljenih samo 60.

Občinski uslužbenec so medtem začeli raznašati volilne izkaznice. Kdor je ne bo pravočasno dobil na dom, jo bo moral osebno dvigniti na volilnem uradu tržaškega županstva.

Kandidatne liste so postavile naslednje politične skupine: Kom. partija, Kršč. demokracija, socialni demokrati, Neodvisna socialistična zveza, republikanci, liberalci, socialisti, Fronta za neodvisnost, Slov. dem. zveza, Tržaška zveza, monarhisti, fašisti, radikali in Narodna delavska stranka.

Od strank, ki pobliže zanimajo Slovence, sta prejšnji teden predložili skupno listo tudi Slov. dem. zveza in Slov. kat. skupnost. Načelujeta ji dr. Josip Agneletto in dr. Teofil Simčič. Slovenskega kandidata so postavili tudi Nennijski socialisti. Ta je dr. Stane Bidovec, ki je pred kratkim na isti listi kandidiral za državnega poslanca. S pretežno slovenskimi kandidati je nadalje sestavljena lista Neodvisne socialistične zveze, kateri načelujeta dr. Jože Dekleva in g. Petronio. Tudi na komunistični listi je, kot smo poročali, več Slovencev, med njimi oba bivša občinska svetovalca gospa Bernetičeva in g. Gombač.

Po svetu

Indija — V tej prostrani deželi bodo zgradili enega največjih prekopov na svetu, ki bo spremenil veliko puščavo Radjaštan v plodno zemljo. Šest sto km dolg prekop bo dograjen leta 1962 in stal 125 milijard lir.

Francija — Na dražbi v Parizu je Napoleonovo pismo, ki obsega le 23 vrstic, doseglo rekordno ceno 600 tisoč frankov. Napoleonova lastnoročna pisma so zelo redka, ker jih je večinoma tajnikom narekoval.

Anglija — George Wilson iz Londona je za zabavo v prostem času prepisal z roko 37 del Viljema Shakespeara. Za to je potreboval 3 leta.

Amerika — Bogataš Kensworthy se je zaklel, da ne bo nikdar več nikomur napravil najmanjše usluge. Za 24 ur so ga namreč zaprli v norišnico samo zato, ker je vozaču taksija dal 5 tisoč dolarjev napitnine. Šofer si je strastno želel lasten avto in o tem pripovedoval gostu, ki se ga je usmilil. Darovalca so prijavi, da je blazen.

S hudo poškodbo na glavi so pripeljali v bolnišnico mehanika Lingnona iz Kalifornije. Ko se je osvestil, je povedal, da se je ranil pri popraviljanju 200 kg težkega robota. Pritrjeval mu je vijake v trebuhu, toda iztegnjena železna roka robota ga je iznenada treščila po glavi.

Pred kratkim je uprava knjižnice v Toledu od svojega člana zahtevala, naj vrne knjigo Življenje in pustolovščine Davya Crocketta, ki je bila izposojena leta 1882. Vnuk brezbriznega prednika, ki je pozabil vrniti knjigo, je moral knjižnici plačati 10 tisoč lir globe.

NOVICE

ZA ŠOLSTVO

Vlada je sklenila, da se v prihodnjih desetih letih uporabi 1.386 milijard lir za izboljšanje šolstva v Italiji. To ogromno vsoto so odobrili obenem z letnim proračunom za prosveto. V prvi vrsti se bo denar porabil za nove šolske stavbe. Zelo se bodo zvišale tudi štipendije za revne dijake. Že v prihodnjem šolskem letu bodo znašale 1.500 milijonov, v prihodnjih letih pa narastle na 7300. Pouk bo v vseh šoloobveznih letih brezplačen. Priznati je treba, da je načrt res velik, toda nam se ne hote vriva vprašanje, koliko drobtinice bo od bogato obložene mize odpadlo na naše šole!

V TRAMVAJU

Potnik: »Stojte Vi! Kaj pa iščete v tujem žepu?«
Zepar: »Nič, nič, le tisočak bi rad zamenjal za drobiž.«

M. Bambič

TUJI JEZIKI

Prosvetno ministrstvo je izdalo na šolska skrbništva okrožnico o poučevanju tujih jezikov. V njej ugotavlja, da se na srednjih šolah poučujeta predvsem angleščina in francoščina, medtem ko se španščina in zlasti nemščina zapostavljata. Zato odreja, naj se s prihodnjim šolskim letom bolj vključujeta v programe omenjena jezika. Pripominjamo, da bi tudi za slovenske srednje šole morala nemščina priti najprej v poštev.

IZ LADJE HOTEL

Ob zahodno obalo Južne Amerike pogosto butajo do 20 m visoki valovi, povzročeni po morskimi potresih. Letos je minilo 100 let, odkar je orjaški val odnesel ladjo Monongahelo, usidrano v pristanišču Santa Cruz, ter jo čez vrsto hiš nepoškodovano odložil na širokem polju. Ladjo so nato preuredili v hotel!

PERZIJSKI ROBINSON

Prejšnji mesec se je vrnil v rodno vas Bahrein v Perziji mož, ki je 33 let preživel na nekem zapuščinem otoku v Perzijskem zalivu, kjer se je preživljal s travo, algami in ribami. Lovil jih je z mrežami iz trave. Ko so ga našli, je bil od glave do pet močno poraščen.

GROBNICA NA TRNOVEM

Na Trnovem nad Novo Gorico so v nedeljo slovesno odkrili spomenik in grobnico padlih partizanov, ki so se med zadnjo vojno borili v sklopu IX. korpusa. Slavnostni govor je imel dr. Aleš Bebler, eden glavnih voditeljev partizanskega gibanja na Primorskem.

ŠOLNIKI V ITALIJI

V številki z dne 28. avgusta smo kratko poročali o mednarodnem kongresu šolnikov v Rimu. Poudarili smo zlasti važnost izvajanj kanadskega odposlanca prof. Pattersona, ki je neovržno ugotovil, da je število šolnikov v mnogih državah na vzhodu in zapadu prepičlo. To pa tudi zaradi tega, ker so, kot je pravilno trdil prof. Patterson, šolniki v primeri z drugimi poklici gmotno in socialno zapostavljeni.

Govornik je zato upravičeno zahteval, naj se ugled in plače šolnikov povečajo, javnost in vlade pa imajo dolžnost, da to izvedejo. V tem pogledu naj kot vzor služita Švica in Nemčija, kjer šolniki uživajo izredno velik ugled.

Najmanj zavidanja vredno je stanje šolnikov v Italiji. Njihov ugled v javnem življenju je zelo nizek. Ne uživajo potrebnega spoštovanja niti pri starih niti pri dijaštvu niti v javnosti. Mnogi vidijo v njih bedne kruhoborce. Niso redki državljani, ki sodijo, da na italijanskih šolah vsako leto pade toliko dijakov zato, ker si na ta način šolniki poskrbe masno plačane inštrukcije, da tako zboljšajo položaj svojih družin. To je sicer grda kleveta, a žal živo dokazuje, kako malo ugleda in spoštovanja uživa v javnosti profesorski stan. Naravnost pasji pa je zlasti položaj tako imenovanih suplentov, za katere velja zakon, ki zapoveduje, da mora biti suplent odpuščen iz službe, če ne poučuje le 6 dni v letu, čeprav je odsoten zaradi bolezni. Tak za profesorski stan žaljiv zakon ne obstaja, kolikor je nam znano, nikjer drugod na svetu. Ugled države zato zahteva, da se ta zakon takoj ukine. V sodobni in demokratični državi je namreč boljše zaščiten vsak cestni pometalec. Takih suplentov pa je na italijanskih šolah nad 20 tisoč.

Naj navedemo samo še eno dejstvo, ki zgovorno dokazuje, kako nesocialna je italijanska šolska zakonodaja. Mislimo na honorar, ki ga dobivajo tako imenovani komisarji pri malih maturah na nižjih srednjih šolah. Ves honorar ne znaša za oba izpitna roka niti 4000 lir. Pri tem pa opravijo celo več ko 100 ur naporenega dela!

Tudi to socialno krivico je treba zaradi ugleda države, naroda in šolnikov nemudoma odstraniti!

Krvava borba Alžircev v sami Franciji

(Nadaljevanje s 1. strani)

lepša zmaga na ljudskem glasovanju ne bo prav nič koristila. Alžirija bo ostala odprta rana, na kateri bi utegnili izkraveti Francija sama.

Končno in trajno pomirjenje je dosegljivo samo z neposrednimi pogajanjmi med Parizom in voditelji narodnoosvobodilnega gibanja v Alžiriji. Čim prej bodo Francozi to uvideli, tem bolje zanje in ostali svet.

Tržaškega

OPČINE

Tradicionalne procesije, ki jo vsako leto v septembru prirede na Opčinah, so se tudi letos udeležili mnogi slovenski verniki iz vse Tržaške. Openci so poskrbeli, da so bile ulice, koder je šel sprevod, lepo okrašene s cvetjem in mlaji. Kip fatimske Matere božje so nosili fantje, spremljale pa so ga dekleta v narodnih nošah. Pri procesiji je sodelovala tudi godba na pihala, ki je igrala priljubljene koračnice. Lepo do izraza so pa prišle zlasti lepe slovenske Marijine pesmi, ki so jih skupno prepevali številni verniki.

Konec avgusta se je tukajšnja slovenska industrijska strokovna šola preselila v novo poslopje. Da bi pomembni dogodek dostojno proslavili, so učenci priredili v novih prostorih razstavo ročnih del, ki so jih izdelali v prejšnjem šolskem letu. Razstava je vzbudila precejšnjo pozornost pri starih in prijateljih mladine, ker je zares zelo okusno prirejena. Pohvaliti je treba zlasti deklice in njihovo učiteljico ročnih del, ob katerih so se z občudovanjem ustavljali vsi številni obiskovalci.

MAVHINJE

Prejšnji teden je po kratki, a kruti boleznici izdihnil svojo mlado dušo naš domačin Joško Urdih. Bilo mu je komaj 22 let. Njegova prerana smrt je vzbudila splošno žalost pri vaščanih in vseh, ki so ga poznali. Po-

greba v torek prejšnjega tedna se je udeležila velika množica, med katero je bilo zlasti mnogo deklet in fantov. Po cerkvenem žalnem opravilu se je od dragega Joška s pretresljivimi besedami poslovila dijakinja Danica Širca in med njenim govorom so vsem udeležencem pritekale solze v oči.

Naj bo pokojniku lahka domača zemlja. Hudo užaloščenim staršem in sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

DEVIN

V soboto so številni domačini in prebivalci bližnjih vasi spremili k večnemu počitku na devinskem pokopališču znano gostilničarico Marijo Kralj iz Sosljana. Čeprav ji je bilo že 73 let, je skoraj do konca življenja vodila gostilno ter skrbela, da so bili gostje vedno dobro postreženi. Umrta je v tržaški bolnišnici, kamor so jo bili odpeljali 4 dni pred smrtjo.

Pridni in skrbni gospodinji naj bo lahka domača zemlja. Užaloščeni družini in sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

DR. VODUŠEK V NABREŽINI

Prejšnji petek je došel na vljudnostni obisk v nabrežinsko občino novi jugoslovanski generalni konzul v Trstu dr. Žiga Vodušek. Na županstvu so ga sprejeli župan in odborniki, s katerimi se je zadržal približno eno uro.

„Sesljan bo kmalu premajhen...“

(Obisk v campingu Adria)

Slikovita obalna cesta, ob kateri se z občudovanjem ustavlja nešteto tujcev, nas v 20 minutah vožnje z avtomobilom privede iz Trsta v Sesljan, ki postaja vedno večje in lepše tujskoprometno središče, kjer poleti skoraj ne slišiš drugega kot nemški.

Na poti proti Devinu nas na levi strani ceste privabi napis »Camping Adria«. To je najnovejši sesljski camping. Nas zanima, kako je tu potekala letošnja sezona. V njegovi bližini se sicer nahajata še dva druga, a sta zasebna in namenjena otrokom z Dunaja in mladincem iz Graza. Camping Adria pa se je letos razvil v pravo mednarodno taborišče, slično kot tisti ob morju, le da je mnogo manjši.

Na upravi campinga smo zvedeli, da so v njem taborili pripadniki domala vseh evropskih narodnosti pretežno Avstrijci in Nemci. Toda med gosti so bili tudi Amerikanci in celo Avstralci. Najzanimivejši je bil gotovo obisk skupine Japoncev z malo triletno deklico Jo-Ko. Bili so to člani japonskega veleposlaništva v Beogradu. Ze njihov prihod je vzbudil pozornost, ki je postala še večja, ko so po prvih besedah v angleščini spregovorili v čisti srbščini. Bivajo komaj 9 mesecev v Beogradu, a že gladko govore srbski.

Povedali so nam, da je bil njihov nastop zelo vpluden in skromen, kot pač znajo ljudje, ki mnogo potujejo in so razgledani. V tem so podobni Angležem in Amerikancem. Pa saj ni nič čudnega, da je bil camping tako dobro obiskan. Nahaja se sicer ob cesti, toda je v senci borovega gozdiča, dvignjen nekoliko nad morjem s prekrasnim razgledom na sesljski zaliv in obalo proti Trstu.

Uprava campinga nam je pokazala vpisno knjigo, v katero so mnogi tujci zabeležili svoje vtise. Da bodo naši bralci vedeli, kako pripadniki raznih narodnosti sodijo o naših krajih, objavljamo nekaj beležk.

Italijan g. Mongelli, ki živi na Švedskem, je zapisal: »Prišel sem iskat sonca v rojstno Italijo. Uživam sem ga 16 dni v izobilju v Sesljanu v nadvse gostoljubnem in lepo urejenem campingu Adria. Našel sem, kar sem si želel, in se zadovoljen vračam na mrzlo Švedsko.« Zobozdravnica ga. Stastna z Du-

naja je takole napisala: »Sesljan je najlepši kraj, kar sem jih videla na italijanski, francoski in jugoslovanski obali, ki jih dobro poznam: zeleni gozdič s plitvo, drobno peščeno obalo za otroke ter divje romantične pečine z globokim, kristalno čistim morjem za plavalce... Kaj kmalu bo Sesljan premajhen za vse svoje občudovalce!« Kosp. Head iz Londona je pripomnil: »Tu smo doživeli najlepši sprejem na svojem potovanju po Evropi. Vaš camping bomo priporočali vsem znancem.« Podobno Avstralec g. Sefferin: »Rad bi izrazil, kako zelo smo uživali svoj dopust v Sesljanu. Kraj in camping nudita vse, kar si človek želi za prijatne počitnice.« Danec g. Lanesus je zapisal: »Tu smo preživeli nepozabne dni in se bomo z največjim veseljem spet vrnili.« In tako bi lahko nadaljevali.

Iz vseh izjav izhaja, da ima Sesljan odlične pogoje, da se razvije v čedalje večje tujskoprometno središče, kar bo gotovo mnogo zboljšalo gospodarski položaj tamkajšnje občine.

Toda tujski promet ni samo gospodarskega, marveč prav tako kulturnega in političnega pomena. S spoznavanjem novih dežel in ljudstev se širi omika in krepki mednarodna vzajemnost, ki je najboljša poroštvo za mirno in prijateljsko sožitje med narodi. Na campingu, kjer na nekaj borih kv. m prostora bivajo drug poleg drugega pripadniki najrazličnejših narodnosti, pride to zelo lepo do izraza. Skupno življenje daje priliko za izmenjavo misli in izkustev, kar ustvarja nova prijateljstva in povezuje različne narodnosti. To je najlepše izrazil g. Pelanz iz Ulma, ki je v vpisno knjigo napisal: »Naj živi združena Evropa!« Tako se je izrazil mož, ki je bil sedem let Hitlerjev vojak in štiri leta ruski ujetnik. Na ta način se postopno ustvarja ideal človečanstva, kateremu daje svoj otipljiv doprinos tudi mednarodno taborenje. Zato pozdravljamo vsako pobudo v tej smeri in s tem tudi najnovejši camping v Sesljanu.

**STARČEK JE ČLOVEK, KI JE ŽE POJEDEL
IN GLEDA, KAKO KOSIJO DRUGI. (Balzac)**

Virgilu Ščeku v spomin

Šček je pri tem mislil name, ki sem bil v Ljubljani in o Virgilovem načrtu nič vedel. Izkoristil je požig Balkana in sporazum med slovenskimi strankami, da spravi novega sodelavca čez mejo v domačijo.

Da bi laže izvedel svoj načrt, je Virgil pregovoril tedaj najuglednejšega goriškega duhovnika Ivana Rejca, naj gre z njim v Ljubljano. Javila sta se pri načelnikih Kat. tiskovnega društva, ki je bilo lastnik Slovenca, in jim razložila, zakaj je nujno potrebno, da se vrnem na Primorsko.

Istočasno sta šla tudi k škofu Antonu Bonaventuri Jegliču, pokrovitelju društva, da bi njuno stvar podprl. Dokazovala sta mu, kako koristi manjšine zahtevajo, da se odpovem

6. Dr. E. BESEDNJAK

glavnemu uredništvu Slovenca ter se preselim v Trst, kjer bom prevzel enako mesto pri dnevniku Edinosti.

Škof, ki je bil narodno zelo zaveden, se je dal prepričati ter obljubil, da bo njun predlog podprl pri lastnikih Slovenca. Šele, ko je to delo opravil, se je Šček z Rejcem javil pri meni v uredništvu ter povedal, kaj z menoj nameravajo. Sili njegovih razlogov sem se moral tudi jaz vdati, čeprav je to zame bila prava žrtev.

TEŽKO SLOVO

Slovo od Slovenca in Slovenije je bilo zame težko, ker sem se medtem vživel v ondotne razmere in se začel z veseljem udeleževati v političnem življenju.

Ravno leto 1920 je bilo namreč polno pomembnih in razburljivih dogodkov v zgodovini slovenskega naroda. To je bilo leto nesrečnega plebiscita na Koroškem, s katerim smo Slovenci izgubili južni del dežele, čeprav je bilo njegovo prebivalstvo v pretežni večini slovensko.

Zgubili smo ga, ker je bila pri slovenskih članih avstrijske socialne demokracije strankarska ideologija močnejša od zavesti narodne pripadnosti, ki je terjala, da se Slovenci brez ozira na stranke združijo pod streho Slovenije, pa naj bo tam kdorkoli na vladi. Ker naši socialni demokratje te zavesti niso imeli, so raje glasovali za Avstrijo, kjer je njihova stranka bila trenutno na oblasti.

Očiten dokaz, kam vodi narode pretirano strankarstvo!

Drugi vzrok, da smo izgubili plebiscit, pa je v tem, da so razen Francozov vsi zapadni zavezniki, zlasti pa Italijani, pristransko podpirali Avstrijo ter zakrivali pri tem številne nezakonitosti in goljufije, ki smo jih v Slovencu zaman razkrinkavali in žigosali. Da ni bilo teh sleparij, bi bili Slovenci bržkone kljub vsemu dobili večino in južna Koroška bi bila danes del Slovenije.

ZA SOCIALNO PRAVIČNOST

Leto 1920 je bilo, kot vsi vemo, tudi leto Rapalske pogodbe, s katero se je odločila usoda primorskih Slovencev in Hrvatov.

Isto leto so bile razpisane tudi volitve v ustavodajno skupščino Jugoslavije. Volilna agitacija preko lista mi je nalagala precej dela, ki me je pa veselilo.

Pri Slovincu sem torej imel prilike dovolj, da se vživim v problematiko zunanje in no-

(Nadaljevanje na 5. strani)

Dopisi iz Goriške

POKRAJINSKI SVET

V soboto je zboroval pokrajinski svet. Svetovalci so najprej sklenili najeti 42 milijonov lir posojila, da se zgradi drugi del nove trgovske in tehnične šole v ulici Diaz. Za izvršitev ostalih del pa so sklenili naprositi 30 milijonov lir državnega prispevka. Celotni stroški za to zgradbo bodo znašali 200 milijonov lir. Svet je še sklenil najeti 20 milijonov lir posojila za zgradnjo nove telovadnice na realni gimnaziji v Trzinu.

Nato so svetovalci dalj časa razpravljali o zgradnji nove srednje industrijske šole v Gorici. O tem je poročal odbornik dr. Polesi, ki je med drugim omenil, da bodo stroški za zidarske in tehnične naprave znašali 400 milijonov lir. Stavbo bodo sezidali v ulici Duca d'Aosta.

V razpravo so posegli razni svetovalci, ki so poudarili nujno potrebo, da se nova šola čimprej zgradi in da se obtem poskrbi za poseben elektrotehnični oddelek te šole v Trzinu.

Sledila je razprava o izboljšanju živinoreje na Goriškem v poslovnem letu 1958-59. V ta namen je svet določil prispevek 5 milijonov lir, medtem ko bo tudi država nudila enak znesek. Iz tega sklada naj se kmetovalcem, ki bodo zaklali holno živino, izplačuje odškodnina v znesku 10 do 20 tisoč lir, da si lahko nakupijo drugo.

Končno so se svetovalci lotili še cestnega vprašanja v goriški pokrajini. Do zaključnih sklenov v tej zadevi pa svet ni prišel, ker je predsednik zaradi pozne ure razpravo prekinil.

IZ ŠTEVERJANA

Med znanimi števerjanskimi borovci je bil v nedeljo »praznik grozdja«. Prireditev je privabila številne domačine in Goričane, ki so se v Števerjan pripeljali v 3 avtobusih. Prisotnih pa je bilo tudi nekaj Tržačanov.

Slovenski oder iz Trsta je uprizoril Linhartovo šaloigro Ta veseli dan ali Matiček se ženi, nastopila pa sta še Veseli trio iz Gorice, ki ga sestavljajo Adrijana Šavle, Vito Orest in Darko Klanjšček, ter solistka Milojka Šavle. Ta se je tako globoko živela v Arsenikove pesmi, da je njeno petje naravnost navdušilo občinstvo, ki ni moglo prenehati s ploskanjem.

Šaloigro je odlično režiral prof. J. Peterlin, ki je tudi nastopil v vlogi barona ter se izkazal kot rojen igralec.

Prirediteljem, igralcem, članom Veselega tria in solistki se vsi števerjanci iz srca zahvaljujemo za prijetne trenutke, ki smo jih preživeli med borovci. Takih prireditev si še želimo.

STRAHOTNA PROMETNA NESREČA

V petek ponoči se je pri Istrani v pokrajini Treviso dogodila pretresljiva prometna nesreča, pri kateri so prišli ob življenje kar trije šoferji, in sicer 27-letni Joško Nanut iz Štandreža, 38-letni Anton Pavletič iz Rupe ter 45-letni Giuseppe Vanon iz Sredipolja.

Do nesreče je prišlo, ker se je tovornik, ki sta ga vozila Nanut in Pavletič, iznenada silovito zletel v prikolico drugega tovornika, ki je bil ustavljen na cesti. Ker se je ob trčenju vnela nafta in ker je bil tovornik naložen z velikimi količinami rotacijskega papirja, je naenkrat nastal velik požar. Nanut

in Pavletič sta umrla v plamenih. Vanon se je tedaj mudil na robu ceste, a usoda je hotela, da je nanj s tovornika tresčil sod olja ter ga na mestu ubil.

Pogreb dveh slovenskih šoferjev je bil ob ogromni udeležbi ljudstva v nedeljo v Štandrežu, oziroma Rupi. Pokojni Anton Pavletič zapuša 31-letno vdovo ter 7-letno hčerko Pijo.

Naj vsem trem žrtvam sveti večna luč. Sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

IZ PLEŠIVEGA

V sredo prejšnjega tedna je bila seja krminskega občinskega sveta, ki je med drugim soglasno odobril načrt za napeljavo vodovoda v Plešivem in Ceglu. To prepotrebno delo bo stalo 10 milijonov 400 tisoč lir. Prebivalci so vest sprejeli z velikim zadovoljstvom. Upamo, da se bo občina sedaj še bolj potrudila in nam toliko zaželeni vodovod čimprej zgradila.

Z OSLAVJA

Zvedeli smo, da je bila v torek prejšnjega tedna seja pokrajinskega odbora. Oslavce seveda zanima v prvi vrsti sklep, da se bo asfaltiralo 400 metrov ceste, ki izpod kostnice na Oslavju pelje do avtobusne postaje v bližini bivšega otroškega vrta. Pokrajina bo za to delo potrošila 2 milijona 450 tisoč.

Oslavci smo v Novem listu že večkrat opozorili pokrajinsko upravo, naj asfaltira vso cesto do Števerjana. To prepotrebno delo bi sicer res nekaj stalo, toda pokrajina bi ga že zaradi tega morala čimprej izvesti, ker ni po vojni skoraj še nič storila za slovensko prebivalstvo. Cesta iz Gorice v Števerjan je vse leto zelo prometna, ker po njej potuje tudi mnogo tujcev. Moderna in uvidevna uprava bi z asfaltiranjem te ceste ne smela dolgo odlašati, saj je škoda, ki jo zlasti poleti povzročajo oblaki prahu na občestnih nasadih, zares občutna.

IZID LETOSNJIH IZPITOV

V predpreteklem tednu so polagali popravne izpite vsi dijaki in dijakinje na gimnaziji, liceju in učiteljski.

Izdelali so: **IV. razred gimnazije:** Ivan Figelj, Danijel Pavlin, Nives Rožič.

V. razred gimnazije (vstopni izpit v I. razred liceja): Ernest Anselmi, Aleš Kusnič, Venceslav Devetak, Marija Elsbacher, Pavel Mavrenčič, Adolf Peršolja, Salvator Venosi.

I. razred liceja: Marijan Černic, Roman Di Battista, Maksimilijan Gergolet, Silvan Krševan, Aleksandra Mikulus in Maida Sfiligoj.

II. razred liceja: Valniera Kocjančič, Brumat Irena, Jožef Markuža.

NA UCITELJSKU

I. razred: Santina Bordon, Nevenka Cigoj, Silva Di Dio, Jožko Marinič, Marijan Terpin.

III. razred: Marija Corni in Rozana Marinič.

NIZJA GIMNAZIJA

V junijskem roku so izdelali nižji tečajni izpit na slovenski nižji srednji šoli naslednji dijaki: Danijel Cotar (odličnik), Marijan Lavrenčič, Lucijan Pelizzo, Ernest Quinzi, Bogdana Benciar, Norma Bonini, Anka Di Battista, Marta Marija Erzetič, Helena Levkušček, Lucija Makuc (odličnikinja), Severina Peric, Gracijela Ricca, Marija Rutar, Gracijana Sinico, Daša Tomasi (odličnikinja).

NA STROKOVNI SOLI

Zaključni izpit na strokovni šoli so v junijskem roku izdelali: Devan Brisko, Silvan Ferletič (odličnik), Uroš Hoban, Ivan Humar (odličnik), Marino Lakovič, Albert Lavrenčič, Boris Lutman, Marij

Mucci, Emil Povšič, Bruno Rustja, Marij Tence, Vojko Valentinčič, Silvana Carrara, Ljubka Levkušček, Ivan Lupin, Berta Marvin, Nadja Pintar (odličnikinja), Nadja Pavletič, Sonja Suligoj, Lučana Sinico (odličnikinja).

IZIDI POPRAVNIH IZPITOV

Na nižji srednji šoli so izdelali naslednji dijaki: **I. razred:** Ambrožič Branko, Ladislav Boškin, Vojko Devetak, Alojz Markočič, Zmagoslav Milič, David Mikulus, Aldo Peršolja, Stanislava Hvala, Ksenija Mikluš, Tatjana Sekli. Zavrtnjen je bil en dijak.

II. razred: Vojko Baša, Lucijan Kogoj, Darij Lejša, Nadja Sosteršič. Dva dijaka sta bila zavrtnjena.

Nižji tečajni popravni izpit so izdelali: Ivan Bordon, Franko Brambilla, Ivan Franko, Karel Gergolet, Buzzinelli Anton, Joško Gruden, Vladimir Klanjšček, Danijel Pintar. Zavrtnjena sta bila dva dijaka in dve dijakinji.

NA STROKOVNI ŠOLI

so v jesenskem roku izdelali naslednji dijaki:

I. razred: Ferfolja Slavko, Ferletič Viljem, Lutman Severin, Peric Boris, Prinčič Jožef, Vizzutti Albert, Volk Rudolf, Florenin Boža, Miklus Silva.

II. razred: Ambrožič Aleksander, Cingerli Ivanka, Ferfolja Darko, Koren Ivan, Jarc Ivan, Ožbot Ivan, Stanič Branko. Zavrtnjen je bil en dijak.

Zaključni izpit: Brajnik Ivan, Brisko Livij, Černic Branislav, Nanut Ivan, Peteani Peter, Saher Marij, Čuk Diana, Kumar Lucija, Nanut Diana. Trije dijaki so bili zavrtnjeni.

Virgilu Ščeku v spomin

(Nadaljevanje s 4. strani)

tranje politike Jugoslavije ter kot časnikar sodelujem v javnem življenju Slovenije.

Najbolj pri srcu so mi pa bila socialna vprašanja. Priložnost, da se z njimi ne le v teoriji seznanim, temveč nekoliko pomagam tudi pri njihovem praktičnem reševanju, se mi je nudila, ko je dr. Andrej Gosar postal poverjenik za socialno skrb v deželni vladi Slovenije ki ji je načeloval dr. Janko Brejc.

V Gosarjev delokrog je spadalo med drugim vprašanje stanovanjske stiske, ki je tedaj silno mučila Ljubljano. Mesto je potrebovalo še enkrat toliko stanovanj, kot jih je imelo, če naj spravi vse prebivalstvo pod dostojno streho. Ljudje so z družinami stanovali v podrtih kolibah in kletih, primorski železničarji, pregnani iz domačije, so s svojci živeli v železniških vagonih na postaji. V mrzlih vozovih, izpostavljenih vetru in dežju, so otroci in odrasli pogostoma zboleli.

Kako pomagati revežem, je bil problem, ki je mučil Gosarja. Premožni sloji so si z denarjem znali sami pomagati.

NAREDBA ŠT. 166

In tako je Gosar izdal v imenu deželne vlade naredbo, ki je dvignila velikanski prah v javnosti.

Njena bistvena vsebina je bila naslednja: vse osebe, katerih premoženje znaša en milijon, so dolžne si najprej oskrbeti **lastno stanovanje**. Šele zatem smejo uporabljati svoj kapital v druge namene.

Če si milijonar sam ne more ali ne mara zidati svoje hiše, se lahko dogovori z drugimi milijonarji, da si postavijo skupno hišo z več stanovanji.

Istočasno je naredba obvezala tuja in domača podjetja, da zgrade stanovanjska poslopja za svoje nameščence.

Bogataši, ki se nočejo pred oblastvom obvezati, da bodo izpolnili naloženo jim dolžnost, bodo z družinami postavljeni na cesto in v njihova stanovanja se vsele revne družine iz kolib, kleti in železniških vagonov

(Nadaljevanje)

Beneška Slovenija

OBMEJNI PROMET

V Beneški Sloveniji se je v avgustu obmejni promet znatno povečal. Ljudje so pač hoteli pošteno izrabiti stare prepustnice, ki so bile veljavne do 31. avgusta. V primerjavi z mesecem julijem se je promet stodontno dvignil. S prepustnicami in dvolastniškimi dovoljenji je prekoračilo mejo kar 24.055 potnikov, in sicer 16.471 jugoslovanskih ter 7.544 italijanskih državljanov.

IZ ČEDADA

Dne 25. avgusta je minilo 14 let, odkar je prebivalstvo Torlana, vasi, ki se nahaja ob vhodu v Karnatsko dolino, kakih 1.500 m od Nem, doživelo najbolj črne dneve.

Nekaj časa se je v vasi utaborila skupina Kozakov, ki so bili v nacistični službi. Ker so ob prihodu v naselje vsevprek streljali in divjali, so skoraj vsi možje in fantje zbežali v gore nad Karnatsko dolino. Toda že po nekaj urah so se vrnili, ker se je zdelo, da so se Kozaki pomirili. A ljudstvo jim vendar ni zaupalo.

Dne 23. avgusta so partizani, ki so se nahajali v bližini, pozvali vse prebivalce Torlana, naj zapuste vas, ker so najbrž nameravali napasti Nemce. Večina prebivalcev se je na ta poziv umaknila v gore. Ostalo pa je v vasi še nekaj družin, ki so dva dni pozneje postale žrtve fašizma in nacizma.

Petindvajsetega avgusta je ob 7. uri zjutraj prišla v Torlan skupina nemških oklopnih vozov, da izvede proti nesrečni vasi kazenski maščevalni pohod. S tem so nacisti hoteli prisiliti partizane, da prekinejo borbo. Trideset ljudi so nagnali v neki hlev. Moškim so tedaj ukazali, naj drug za drugim izstopijo. Ko so prestopili prag, so vsi dobili strel v tilnik. Ta kruti posel sta opravljala

en Italijan in en Nемец. Eden je streljal, drugi pa mu je podajal naboje. Ko so ostali v hlevu le še ženske in otroci, so vrgli nanje slame, jo polili z bencinom in vse skupaj sežgali.

Ta dan je izgubilo v Torlanu življenje 34 ljudi.

IZ POBBONESCA

Pred nekaj dnevi je konzulat iz Liègu obvestil našo občino, da je v Belgiji umrl naš domačin Anton Dordolo. Natančnih vesti o njegovi smrti še nimamo.

Pred 14 dnevi se je v Tetre (Belgija) smrtno ponesrečil 24-letni rojak iz Srednjega Božo Vinazza. Revež se je z motorjem zaletel v avtomobil in je bil na mestu mrtev. Mladi Božo je letos šel prvič v Belgijo in delal v premogovniku.

Obema pokojnikoma naj sveti večna luč. Sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

IZ GRMEKA

Po hudih neurjih in poplavah, ki so v juniju po mnogih naših krajih poškodovali razne naprave ter uničili mnogo pridelkov, je našim kmetovalcem priskočila na pomoč priroda. Po blagodejnem dežju pred dvema tednoma so namreč kar čez noč pognale iz tal v vsej naši okolici razne vrste dragocenih gob. Zelo se pri nas vsakdo trudi, da jih čimveč nabere. Mladi in stari vstajajo zgodaj zjutraj in gredo v gozdove z velikimi košarami po to nebeško mano. V zadnjih dneh srečuješ po vaseh Nadiške doline tovarnike, na katerih trgovci odnašajo »babe« in »ardane«, kot pri nas pravijo tem vrstam gob.

Njihova cena na trgu je, hvala Bogu, zelo ugodna, saj plačujejo od 300 do 500 lir za kg.

Tudi letošnja letina sadja je pri nas precej zadovoljiva. Največ sadja je v Roncu. Naše sadje je sicer drobno, a drevje je z njim tako obloženo, da se veje lomijo. Veliko je zlasti hrušk, jabolk, sliv in rumenordečih breskev. Le žal, da je njihova cena na splošno slaba. Največja rana naše sadjereje pa je v tem, da nimamo nikjer v Beneški Sloveniji nobene sušilnice za sadje in zlasti za slive, kakor jih imajo v Jugoslaviji. Tu tudi nimamo nobene tovarne za pridelovanje meze in ukuhavanje sadja. Če bi bili naši kmetovalci dovolj podjetni in pametni, bi z združenimi močmi postavili na noge sadjarsko industrijo. S tem bi znatno prispevali k izboljšanju našega gospodarskega položaja. Mnoge družine v Nadiški dolini se namreč preživljajo izključno s sadjerejo. Poljski pridelki v teh krajih slabo uspevajo, ker je svet močno valovit in neprikladen za poljedelstvo.

Že večkrat so se vneti sadjarji Nadiške doline posvetovali, kako bi bilo mogoče priključiti v življenje sadjarsko industrijo, ki bi bila zares življenjske važnosti za celotno naše gospodarstvo. Upamo, da bo to prizadevanje v doglednem času uresničeno.

IZ KLODIČA

V nedeljo so prišli k Sv. Martinu, ki se nahaja 900 m nad morjem, tudi izletniki goriškega Krasa. Bili so sami mladi možje in fantje, člani pevskega društva Kras iz Jamelj in Dola, ki ga vodi gđc. Pavla Komel. Na gori se je zbralo lepo število vernikov, ki so z napetostjo poslušali lepo petje goriških bratov. Toda tudi Goričani so se laskavo izrazili o našem skupnem ljudskem cerkvenem petju in dejali, da se tako petje le redko kje sliši. Za nas je res pravo veselje, ko nas obiščejo naši bratje z Goriškega in s Tržaškega. Upamo, da bodo njih obiski vedno pogostejši.

49

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

In kaj je Franc Jožef delal? Vstajal je najbolj zgodaj od vseh ljudi v cesarstvu! Poleti ob štirih, pozimi že ob petih zjutraj! Kakšen vzgled za podložnike! Skrbni vzgojitelji so po najvišjem vzgledu zložili v glasovno lestvico izrek: Morgenstunde, Morgenstunde, hat immer Gold in Munde ali prosto po slovensko: Rana ura zlata ura. Ta izrek smo kot dijaki pri vsaki pevski uri ponavljali za glasovno vajo.

Pa še nekaj o dobrem, starem cesarju, ki se je kot avtomat vrtel na pritisk gumbov.

Ko je vstal, se je brž usedel za pisalno mizo, kamor mu je lakaj položil čašo mleka in dve žemlji. Kakor zgodnje vstajanje sta tudi ti dve žemlji postali pri pridnih državljanih vzgled. Matere uradniških družin so tolažile otroke pri zajtrku, če so prosili za maslo, da ga tudi cesar nima.

Zvesti podložniki pa niso vedeli, da se vsako jutro ob pol štirih odpelje posebna kočija z uniformiranim slugo k peku Uhlu v Singerstrasse, kjer sam gospodar na posebnem pladnju izroči slugi tisti dve posebej

pečeni e. kr. žemlji. Prav gotovo je bil strošek za skromni cesarski zajtrk večji, kot če bi desetim otrokom namazali kruh z maslom.

Mitosi in legende so za veličine na glinastih nogah zelo potrebne. Brez njih bi se maliki zrušili v kup črepinj.

Taka meglena častljivost se je zaradi njegovega namišljeno skromnega življenja spletla tudi okoli »ljubega, starega gospoda iz Schönbrunna«. Zavoljo zgodnjega vstajanja je že ob desetih dopoldan končal svojo vladarsko dolžnost, ki je obstajala v preučevanju in podpisovanju spisov v kabinetni pisarni. Po ministrskih dvoranah so se ob tisti uri komaj dobro pretegnili, ko je njih vrhovni gospodar že začel deliti avdienco.

Opoldne je delo prekinil, ker so mu na srebrnem pladnju prinesli skromno kosilo: dunajski zrezek z zelenjavo in čašo piva. Jedel je, razen pri dvornih pojedinah, vedno sam. Utrujen od udarcev usode, ki jih je večinoma sam izzval, se je še najbolje počutil, ko je bil sam.

Po kosilu je v naslanjaču malo zadremal, potem pa zopet k pisalniku na »delo« do osmih zvečer. Po skromni večerji je šel takoj spat. Počival je na železni vojaški postelji, kakršne so bile predpisane za prostake v vojašnicah. Kakor okrog žemlje tako so opričniki tega posebnega cesarskega režima tudi okrog cesarjeve železne postelje spletli venec pripovedk. Nihče izmed petdesetih milijonov podanikov ni te postelje videl.

Vendar so vsi pobožno verjeli, da se cesar, ki bi lahko spal na zlati postelji in na svilenih blazinah, raje zlekne na skromno ležišče vojaškega prostaka. Kakšen čudovit zgled ponižnosti in skromnega življenja!

Res se je nahajal v vsakem izmed mnogih cesarskih gradov železen posteljnjak, toda blazine in pregrinjala so bila izdelana iz najdragocenejšega blaga. Tega podložnik ni vedel, zato je železni posteljnjak ostal mitus.

Odsvit mučenika

Franc Jožef in z njim vsa e. kr. miselnost se je utrdila še s prizvokom vladarja mučenika. Res mu je usoda prizadejala udarec za udarcem.

Sonce se je na njegovi življenjski poti vedno bolj umikalo temnim sencam. Vsi pomembnejši člani cesarske hiše so umrli na strašne načine. Strahovita prerokba grofice Karoly je dozorevala.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Jože Udovič - plodovit povojni pesnik

Jože Udovič, doma iz Starega sela pri Ložu je eden najboljših sodobnih slovenskih pesnikov. Oglašati se je začel že pred vojno, a takrat je gojil v glavnem še pripovedništvo. V Kocbekovi reviji *Dejanje* je objavljala pod psevdonimom Kolar sveže in izvirno napisane novele, ki so vzbudile pozornost. Po vojni pa je opustil pripovedništvo in se posvetil samo pesništvu. Svoje pesmi objavlja v raznih revijah, a največ v *Naši sodobnosti*, iz katere sta vzeti tudi pesmi, ki ju spodaj ponatiskujemo.

Slovenski literarni svet že vsa povojna leta čaka, da se bo Udovič odločil in izdal svoje pesmi v zbirki. Pesnik pa se ne more odločiti za to, morda zaradi prevelike avtokritičnosti. To je škoda, ker tako njegova poezija izgublja — ne sicer svoje objektivne vrednosti — pač pa vonj svežine in nadih novosti. Tako bi bil n. pr. prva leta po vojni lahko objavil zbirko pesmi z motivi osvobodilne vojne, padlih itd., in takrat bi bila taka njegova zbirka pomemben dogodek v slovenski poeziji. Danes bi ne imela več tako aktualnega značaja. Vendar je Udovič tudi danes plodovit in aktualen pesnik, zato bi bila zbirka njegove poezije, če bi se odločil zanjo, danes prav tako velik dogodek v slovenskem književnem življenju, kot je bila Vipotnikova, ali morda še bolj.

Namesto tega pa obljublja le zbirko svojih prevodov pesmi Federiga Garcia Lorce, ki bo izšla v kratkem pri Cankarjevi založbi.

VONJ POKOŠENE TRAVE

Kako te gledam, zemlja,
v valujoči luči večera,
drhtim ob tvojih klicih
in trpki okus poslavljanja
mi zaliva usta dan za dnem.

Tvoje oko sem, tvoje srce,
tvoja duša, tvoj spomin,
v meni se razpenjajo tvoje mavrice,
v meni gledajo oči mnogih src
in govore vdana usta
davnih ljubezni,
v mojih prsih se sveti
dih neznanih žena,
v mehi dihalo
tvoja leta.

V sebi nosim šumenje gozdov,
ki jih že davno ni več,
in vonj pokošene trave,
v njem se družijo
cvet in smrt.

Kakor skriven, teman urok
govorim te besede,
in ko hodim po nizki travi
v otožnem vetru in blagi luči,
čuti to krhko bitje,
da jih ti govoriš,
ti jih govoriš.

100 - letnica rojstva Selme Lagerlöf

Letos praznujejo na Švedskem stoletnico rojstva velike pisateljice Selme Lagerlöf. Napisala je celo vrsto romanov in veliko število krajših povesti. Tudi v slovenščino je prevedenih več njenih del, med njimi njen najbolj znani in cenjeni roman »Gösta Berling«, ki se je pred vojno zelo priljubil slovenskim bralcem. Danes je že težko priti do te knjige. V prevodu imamo tudi njene »Kristusove legende«.

Stoletnico so na Švedskem slovesno praznovali. Glavno slovesnost so priredili sredi avgusta na grobu pisateljice v Ostra Emterviku in na graščini Morbacka, ki je bila njena last in kjer je živel in pisala. Ob tej priložnosti se je zbralo v omenjenih krajih v švedski pokrajini Värmland 225 pisateljev iz vseh nordijskih držav.

V Zahodni Nemčiji pa so posneli za stoletnico pisateljice rojstva film po njeni noveli »Dekle z Močvirja«.

SREDI NOCI

Prihajaš v potemnelo spanje,
dotikaš se mojih mračnih podob,
prosojna roka,
razsvetljuješ jih s svetlobo
nekdanjih,
čistih juter.

Gibka roka, ptica s perutnicami iz mladih
želja,
iz noči hitiš v daljave mojega življenja
in na skrivnih tratih mladosti
nabiraš modro lumino roso
in drobce razbitega sonca.

Tleče glasove
siplješ v nočni hlad,
v zaraslem grmovju let
iščeš gnezda pozabljenih pesmi.

Če v sanjah zakričijo
prestrašene oči,
se potopiš v mlečno jutranjo luč
in z njo poškrabiš šepetanje
žejnih ust.

Blaga roka, lahka ptica sredi mojih noči,
dotaknila si se
oblakov, strmeče žalosti, sanj,
skozi pokrajino pustega jutra
se vračaš v deželo
tam za davnimi vetrovi,
kjer so iz mladih,
nadme nagnjenih prsi
na vroče ustnice padali
beli listi jasmina.

KROZEK MLADIH IZOBRAZENECV - TRST

vabi na sestanek, ki bo v petek, 19. sept., ob 20.30 v Trstu, ul. Commerciale 5/I. Na sporodu je

predavanje z aktualno vsebino.

Po predavanju pomenek o izletu, ki ga priredi KMI prihodnjo nedeljo.

Književna proizvodnja

V Recoaru so prejšnji teden zborovali na 6. kongresu italijanski knjižni založniki. Glavni ravnatelj Zveze izdajateljev in založnikov je v poročilu navedel, da vsako leto kupijo čitatelji po vsem svetu nad štiri in pol milijarde knjig. Številke dokazujejo, da je knjiga kljub televiziji nenadomestljiva. Tudi v Italiji se število naklad množi; vendar se opaža vedno večja težnja po strokovni specializaciji. Ravnatelj dr. Ciampi je pa ob koncu poročila moral priznati, da je v Italiji še vedno komaj deset odstotkov družin, ki stalno kupujejo knjige. Dodal je, da temu pojavu ni vzrok gospodarska nezmožljivost, ampak prenizka kulturna raven prebivalstva.

Skoraj isti pojav lahko ugotovimo tudi med našimi ljudmi, zlasti pri podeželski mladini. Televizija in kino sta ji vir izobrazbe, edino ples potrebni oddih. Knjigo le malokdo vzame v roke, enako je tudi glede branja naših časnikov. Založništva bi znala o tem marsikatero bridko povedati. Na žalost je treba ugotoviti, da se je tudi splošna kulturna raven naše mladine poplitvila, ker ne posega po knjigah, zakladnici kulturnih vrednot vseh časov.

ZATON

Znana francoska pisateljica Sagan, ki je zaslovela s svojimi tremi romanji, še bolj pa po čudnem življenju, počasi zgublja slavo. Njene knjige se vedno manj prodajajo. Zato je Saganova začela bolj trgovsko misliti. Za milijone frankov, ki jih je zaslužila s knjigami, je kupila na Korziki velik hotel, ki ga bo sama upravljala. Iz pisateljice bo postala hotelirka.

KULTURNE VESTI

■ Kipar Celo Pertot je dobil tretjo nagrado na razstavi keramike in kovinskih umetniških plastik v Gubbio. Nagrada je znašala 50.000 lir.

■ Tržaška tiskarna Graphis ima v tisku drugo izdajo romana *Alamut* Vladimira Bartola in zbirko novel *Mare Samsove*.

■ V tržaški Občinski galeriji razstavlja ta teden mladi slikar Sabino Coloni (Klun). Razstava prikazuje predvsem kraške in obmorske motive v oljni in tempera tehniki. Kritika ga je pohvalila.

■ Pisatelj Lojze Rebula je dobil ponudbo založbe Kmečki glas, da bi napisal roman iz ljudskega življenja v naših krajih.

■ Slovensko narodno gledališče v Trstu bo začelo novo sezono v prvi polovici oktobra z dramo *Zločin* in kazen, po romanu Dostojevskega. V letošnji sezoni namerava gostovati tudi na Slovenskem Korškem, če ne bo posebnih ovir.

■ V starodavni gotski cerkvi na Bregu pri Kranju so odkrili okrog 100 kv. metrov krasnih fresk, ki jih zdaj konservirajo strokovnjaki Kranjskega muzeja. Freske so iz časa okrog 1400. Pripisujejo jih kakemu slikarju furlanske šole. Barve so zelo dobro ohranjene. Slovenija je s freskami ena najbogatejših dežel v Evropi.

■ Na otoku San Giorgio je bilo zadnji čas zborovanje Evropskega kulturnega društva, v katerem sodelujejo tudi kulturni delavci iz komunističnih držav. Društvo ima humanistični značaj. Zborovanje je organizirala beneška kulturna ustanova »Giorgio Cini« pod geslom »Vzhod-Zahod«. Na njem so obsodili atomsko oboroževanje. Ob koncu so sprejeli v društvo precej novih članov, med njimi pisatelja Borisa Pasternaka.

■ 20. septembra bo odprta v Galeriji mladih v Novem Sadu samostojna razstava tržaškega slikarja Lojzeta Spacala. Razstavil bo olja in grafike. Počitnice je Spacal preživel v Piranu, sredi okolja, v katerem najde največ navdiha za svoja dela. Nedavno mu je posvetila celo stran tedenska revija »Incom«. Članek je napisal Luciano Budigna, zelo znan umetnostni kritik.

■ Glavno italijansko literarno nagrado »Viareggio« so podelili Ernestu De Martinu za esej *Smrt* in obredni jok v antičnem svetu. Nagrada je znašala dva milijona lir. Nagrado za pripovedništvo (milijon lir) so prisodili Tommasu Landolfiju za knjigo *Ottavio di Saint Vincent*, za pesništvo (milijon lir) pa Salvatore Quasimodu za zbirko *La terra impareggiabile*.

* V nekem londonskem gledališču so dali že 2239 predstav komedije *Mišja past*, ki jo je napisala slavna pisateljica detektivskih romanov Agata Christie. Uspah komedije je proslavila 67-letna pisateljica z velikim sprejemom v razkošnem hotelu Savoy, na katerega je povabila nad tisoč ljudi. Ko so jo prosili, da bi imela govor, je rekla, da napiše rajši deset knjig, kot da bi imela en govor.

■ Prof. Marta Furlan iz Trsta je bila povabljena, da se udeleži izpopolnitvenega tečaja za ruščino in rusko kulturo, ki se bo v kratkem začel v Rimu. To bo prvi tak tečaj v Italiji. Na njem bodo predavali tudi univerzitetni profesorji iz Sovjetske zveze.

Za naše zdravje

SADJE IN NJEGA VPLIV NA ZDRAVJE

Sadje nima velike kalorične vrednosti, pač pa je zaradi vitaminov in bogatih količin mineralnih snovi zdravju zelo koristno. Izvečine je lahko prebavljivo, vendar po uživanju sadja ne smemo piti vode. Surovo sadje ima večjo vrednost kot kuhano, ker se pri kuhanju uničijo vitamini. Ker je največ koristnih snovi neposredno pod lupino, sadja ne smemo lupiti, pač pa je treba lupino dobro prežvečati. Če hočemo urediti naše prebavne organe, uživajmo nekaj tednov sadje redno zjutraj in zvečer. Najbolj izdatno je sadje zjutraj in kdor more, naj se ga naje, še preden ga sonce razgreje. To naj bi bil prvi obrok dneva posebno za ljudi, ki imajo slabe živce. Uživajmo pa vedno le zrelo sadje. Sadje je treba vedno najprej dobro oprati. Za obolenja, ki so v zvezi s presnavljanjem, je zelo koristno večtedensko zdravljenje z 1 do 3 kg grozdja dnevno. Eno do dvodnevno zdravljenje z jabolki ozdravi vnetje prebavnih cevi, suhe borovnice rahlo zapirajo, suhe slive in fige, namočene v vodi, so pa odvajalno sredstvo.

GOSPODARSTVO

PARAFINIRANJE SODOV

Glede na razmere kletarstva moramo odločno odsvetovati uporabo parafiniranih sodov, kajti mošt v njih slabo povre, vina pa ne zorijo. Parafinirane sode uporabljamo samo, če moramo vino odposlati v oddaljene, zlasti tople kraje.

Naši vinogradniki mnogokrat parafinirajo sode, ker hočejo s parafinom skriti plesen ali cik in si domišljajo, da bo v takem sodu vino ostalo zdravo. Toda prevečkrat se v tem zmotijo. Da ne bo večje škode, objavljamo danes nekaj navodil, kako sode pravilno parafiniramo.

Sodu najprej snamemo eno dno, ga dobro posušimo in iz njega spravimo ves vinski kamen (grampo). Paziti moramo, da je parafin lepe bele barve in brez vonja. Če bi pri njem ugotovili še tako šibak vonj po petroleju, ga ne smemo uporabiti za parafiniranje sodov. Parafin takole raztopimo: rabimo predvsem en manjši in en večji kotel; v manjšega postavimo parafin, v večjega pa nekoliko vode. Manjši kotel postavimo nato v večjega in zakurimo. Ogenj ne sme biti premočan. Kurimo toliko časa, dokler parafin ne postane tekoč. S čopičem ga nato naneseemo na dno sode. Da bo parafiniranje enakomerno, pogladimo dno s toplim likalnikom. Še bolje pa je, če parafin naneseemo na dno v dveh plasteh: ko se je prva plast posušila, naneseemo drugo in jo zravnamo s toplim likalnikom. Parafinirati moramo še dno, ki smo ga sneli in ki ga potem spet postavimo na prejšnje mesto. V sod končno zlijemo nekoliko raztopljenega parafina, da se zamažejo špranje med dogami in pri snetem dnu.

Količina parafina ni odvisna samo od prostornine sode, temveč tudi od njegove oblike. Na splošno je za manjše sode potrebno več parafina kot za velike, toda zapomni si tole: za vsak kv. m notranje površine sode potrebuješ od 150 do 200 gr parafina.

ZVEPLANJE MOŠTOV

Žveplo uporabljamo v kletarstvu za uničenje kvarnih drobnokživk (glivic, bakterij) ali pa, ker hočemo preprečiti, da bi se razmnožile. Kvarnih drobnokživk je vse polno že na grozdju, še več pa v kletih, ki niso bile pred trgatvijo temeljito razkužene (najbolje z žveplom in apnenim mlekom-beležem).

Največ škode povzročajo divje kvasnice in tiste drobnokživke, zaradi katerih nastanejo različne vinske bolezni, kot so plesen, cik, vlačljivost in zatrelca.

Tudi na videz povsem zdravo grozdje je kar obloženo s kvarnimi in koristnimi drobnokživkami. Pri gnilem grozdju je koristnih prav malo, mnogo pa je kvarnih. Vse pa vplivajo na mošt in pozneje na vino.

Umen kletar sicer skuša uničiti vpliv samo kvarnih drobnokživk, toda danes žal še nimamo takih sredstev, ki bi okrepila vpliv koristnih ter preprečila delovanje kvarnih. Če hočes uničiti ene, boš zatrl tudi druge. V sodobnem kletarstvu so zato že v moštu začeli zatirati vse drobnokživke in mu nato dodajati zlahtnih - selekcioniranih - kvasnic. Drobnokživke uničujemo z različnimi sredstvi, toda po italijanskih zakonih je za to dovoljeno le žveplo.

Naši majhni kletarji pa bodo takole ravnali: Kadar je grozdje popolnoma zdravo, ga bodo spremenili v mošt, ne da bi mu kaj dodajali. Z moštom bodo nato nalili narahlo zažveplane sode. Če je grozdje samo malo gnilo, ga bodo, še preden se spremeni v mošt, polili s tekočim žvepleno-amonijevim fosfatom ali z istim sredstvom v prahu. Na 100 kg grozdja potrebujemo 10 gr. omenjenega sredstva (v hujših primerih tudi 25 gr na hl).

Če pa je grozdje zelo bolno, je najbolje, da zamorimo vse drobnokživke, kar dosežemo s 40 gr žvepleno-amonijevega fosfata. V tem primeru je prav, če goščo ločimo od mošta, mošt nato nekajkrat prelijemo, da ga prezračimo, in mu dodamo čistih kiselinskih kvasnic.

Žvepleno-amonijev fosfat je mnogo priporočljivejši kot metabisulfit ali kakšen drug žvepleni pripravek, ker ima enak učinek kot žveplo, s fosfatom pa nudi hrano zlahtnim kvasnicam, ki se tako bolje razvijejo. Tudi mošt mnogo bolje pokipi in vino je zdravo. Ako grozdju ali moštu dodamo žvepleno-amonijevega fosfata, ne smemo žveplati praznih sodov pred nalitjem!

KAKŠNE SORTE TRT BOMO SADILI?

Po navadnih vinih je vedno manj povpraševanja; uveljavljajo se samo izbrana vina. Zato ne smemo več saditi starih sort, marveč samo take, ki dajo v rednih razmerah okusno in močno vino in ki so se na našem ozemlju uveljavile in jih vinogradniki že poznajo. A tudi pri teh sortah se moramo omejiti samo na najboljše. Zato so za naše ozemlje priporočljive samo naslednje

Bele sorte:

TOKAJEC je priporočljiv za vse ozemlje; ZELENI ali furlanski verduc za vse brdovite in kraške lege; MALVAZIJA (Ronchi) za vse ozemlje; BELI BURGUNDEC (pinot bianco) za brdnate lege.

Črne sorte:

MERLOT za vse ozemlje, enako tudi CABERNET FRANC. V ravninah lahko sadimo tudi ČRNI BURGUNDEC (pinot nero). V zgornji tržaški okolici bomo seveda sadili REFOŠK za teran.

KRME BO PRIMANJKOVALO!

Zaradi suše v maju je na splošno prva košnja prav slabo izpadla in tudi pozneje ni bilo vreme ravno ugodno za rast trav in detelj. Zato mora danes skoraj vsak živinorejec premisliti, ali bo imel dovolj krme za vso zimo.

Naš list je že pravočasno svetoval, kaj je treba napraviti. In tudi sedaj se lahko še kaj ukrene:

Še vedno lahko sejemo mešanico detelje inkarnatke (ruse trave) — grahorice — laške ljujke. Na 1000 m² potrebujemo 2,5 kg ruse trave in po 2 kg grahorice in laške ljujke. Če bo vreme ugodno, bomo decembra imeli prvo slabo, konec aprila začetek maja pa drugo obilnejšo košnjo.

Lahko pa bi sejali tudi mešanico grahorice in ječmena: na 1000 m² potrebujemo 3 kg grahorice (veccia vellutata) in 10 kg ječmena.

ČE SODI PUŠČAJO,

ker se je od doge odlučila kakšna trščica, moramo to mesto najprej dobro osušiti (obrisati z mokro cunjjo) ter špranjo napolniti s posebnim kitom za sode, ki je brez kakršnegakoli duha. Vse ostale maže več škodujejo, kot koristijo.

Sportni pregled

SAHOVSKI TURNIR V PORTOROŽU ZAKLJUČEN

Prejšnji teden se je v Portorožu zaključilo veliko šahovsko tekmovanje, ki je več kot mesec dni globoko vznemirjalo ljubitelje kraljevske igre z vsega sveta. V zgodovini medconskih turnirjev se je namreč prvič zgodilo, da niso do poslednjega trenutka bila znana imena zmagovalcev. Ti se bodo sedaj pridružili Smislovu in Keresu ter iz njihovih medsebojnih tekem bo izšel šahist, ki bo imel pravo, da izzove na dvoboj svetovnega prvaka Botvinka.

Na turnirju se je spet najbolje izkazal predstavnik najmočnejše šahovske države, to je Sovjetske zveze. Novi vrvak je Rus Mihael Talj. V finalno tekmovanje se je uvrstil tudi Rus Petrosjan, ki se je že v začetku bojev držal na boljših mestih.

Drugo mesto je zasedel Jugoslovan Gligorić ter s tem potrdil, da sodi med najboljše šahiste na svetu. Njegov uspeh je tembolj razveseljiv, ker si ga je zagotovil v drugi polovici tekem; 35-letni vlemojster je na višku svojih moči in mnogi sodijo, da zna tudi osvojiti naslov svetovnega prvaka. Presenečenje turnirja je bil madžarski begunec Benkö, ki sedaj živi v Združenih državah. Svoj sloves sta povsem potrdila Islandec Olafsson in 15-letni Amerikanec Fisher. Veliki poraženec pa je Rus David Bronstein, ki ni sicer zgubil nobene tekme, a jih je veliko zaigral neodločeno.

Sestero zmagovalcev turnirja se bo sedaj vso zimo pripravljalo na odločilne tekme, ki bodo prihodnje leto na Bledu. Končna lestvica je naslednja: 1. Talj (SZ) 13,5; 2. Gligorić (Jug.) 13; 3. Petrosjan (SZ) 12,5; 4. Benkö (Madžar-begunec) 12,5; 5. Fisher (ZDA) 12; 6. Olafsson (Islandija) 12; z 11,5 točke sledijo: Bronstein, Averbah, Szabo, Pachmann, Matanović; z 11 točkami: Filip, Panno; z 10 točkami

Sanguinetti. Na ostalih mestih so: Neukirch 9,5; Larsen 8,5; Sherwin 7,5; Rossetto 7; Cardoso 6; De Greiff 4,5; Fuester 2.

SPORT PO SVETU

Nogomet — V nedeljo sta se na Dunaju pomerili nogometni predstavnštvi Jugoslavije in Avstrije. Čeprav so domačini do 25. minute prvega polčasa vodili s 3:0, je Jugoslovanom v naslednjih minutah uspelo zmagati s kar 4:3. V napadu se je odlikoval zlasti Mujčić, ki je največ prispeval k naravnost bleščeci zmagi. Vedeti je namreč treba, da Jugoslovani niso še nikdar zmagali na Dunaju. Plavi so igrali v naslednji postavi: Stojanović; Belin, Šijaković; Santek, Crnković, Kaloperović; Lipošinović, Mujčić, Veselinović, Ognjanović, Zebec. V drugem polčasu je namesto Ognjanovića igral Petaković.

V Ljubljani sta se v nedeljo srečali B predstavnštvi Avstrije in Jugoslavije. Zmagali so Avstriji z izidom 5:3.

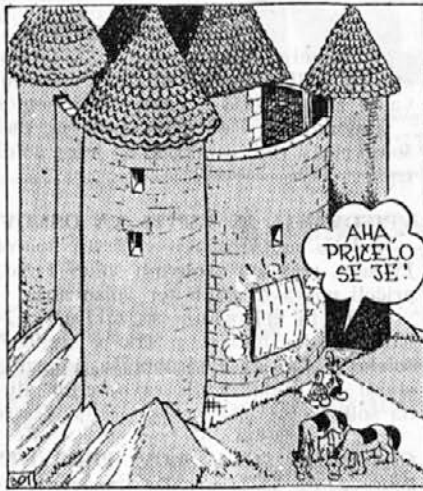
Motociklizem — V Monzi so se zaključile dirke za svetovno prvenstvo. Letošnji svetovni prvaki so: Italijana Ubbiali (125 kcm) in Provinì (250 kcm). Anglež Surtees (350 in 500 kcm) ter Nemeč Schneider (prikolice). Italijanska tovarna motorjev M. V. Agusta je osvojila kar 4 naslove (125, 250, 350 in 500 kcm); peti naslov je dobilo nemško vozilo BMW.

Kolesarstvo — Francoz Anquetil je osvojil prvo mesto v dirki na kronometru, ki je bila v nedeljo v Zenevi. Belgijca Van Genengden in Van Looy sta pa zmagala v tekmah za veliko nagrado Bernocchi in v etapni dirki po Kataloniji.

Odbojka — Prejšnji teden se je končalo tekmovanje za evropsko prvenstvo. Ponovno so zmagali Čehi, ki so se uvrstili pred Romuni, Rusi, Bolgari, Madžari, Poljaki, Jugoslovani itd. Med ženskami je prvo mesto osvojila Sovjetska zveza, ki ni doživela niti enega poraza. Naslednja mesta so bila takole zasedena: CSR, Poljska, Romunija, Belgarija, Madžarska, Jugoslavija itd.

26

Za
naše
anim
laše
Tru
bad
urji

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

32

Dolgo o razlogih njihove nenadne objestnosti in surovosti nismo utegnili razmišljati, ker se je naš vlak premaknil, kakor hitro so sirene odtulile konec alarma. Upali smo, da nas bodo zapegljali na glavno postajo, da bi videli, kakšno škodo je povzročilo bombardiranje in kako pravzaprav izgleda München, potem ko je padlo nanj že toliko zavezniških bomb. Toda tudi tega zadoščenja nam niso privoščili. Vlak je zavil nekam na stransko progo, tako da smo se ognili glavni postaji in mestnemu središču. Nekaj ur smo stali na nekem stranskem tiru; porivali so nas naprej in nazaj, nato pa smo se odpeljali naprej, ne da bi kaj videli od Münchena. A že čez kake pol ure se je vlak nenadno spet ustavil. Zaslislalo se je surovo kričanje: »Alles heraus! Marsch! Schnell!« Orožniki so tekali ob vagonih, odpravili zapuhe in kričali, kot da bi se vozili v mednarodnem brzovlaku, ki ima samo nekaj minut postanka. Že kakih 33 ur je poteklo, odkar so nas v ljubljanski umobolnici naložili na tovornike, in tudi med vožnjo z vlakom nismo ime-

li vtisa, da bi se našim spremljevalcem tako mudilo; zdaj pa jih je nenadno obsedel vrag nervozne naglice. Ko pa smo poskakali iz vagonov, smo razumeli, zakaj. Znašli smo se na majhni postaji sredi polja.

Na ozki cesti, ki je peljala ob progi je stala četa SS-ovcev v bledozelenih uniformah, s puškami in brzostrelkami, malomarno obešenimi preko ramen s cevmi navzdol. Spominjali so na skupino lovecev, ki s cigareto v ustih čakajo na znamenje, da se začne pogon.

Naši spremljevalci so nas hlastno razvrstili po dva in dva vzdolž vagonov; polotil se me je občutek, da se je tudi njih polastil strah in da bi nas radi čim hitreje izročili ter se odpeljali iz kraja žalostnega slovesa in iz bližine njegovih proslulih psov čuvajev. In najbrž se nisem varal.

Zaslislalo se je povelje. Morali smo odkorati na cesto, kjer so stali SS-ovci. Večina med nami je bila močno obložena z nahrbtniki, preko katerih so bili zviti koci. Nekateri so imeli tudi kovčke. Bili smo precej podobni rekrutom, le da je bilo med mladimi obrazi tudi mnogo starih.

Bilo je morda ob pol šestih popoldne. Od zahajajočega sonca obsijana pokrajina okrog nas se nam je zdela prijazna, prijaznejša od mrke, sive Ljubljane, kakor nam je ostala v spominu ob uri

TEDENSKI KOLEDARČEK

21. septembra, nedelja: Matej
 22. septembra, ponedeljek: Tomaž
 23. septembra, torek: Tekla
 24. septembra, sredo: Gerard
 25. septembra, četrtek: Uroš
 26. septembra, petek: Justina
 27. septembra, sobota: Damijan

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 17. septembra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	622—626 lir
avstrijski šiling	23,75—24,25 lir
100 dinarjev	85—88 lir
100 francoskih frankov	135—138 lir
funt šterling	1720—1760 lir
nemško marko	148—149 lir
pesos	15—16 lir
švicarski frank	144—146 lir
zlato	707—709 lir
napoleon	4700—4850 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 21. septembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 16.00 Moški zbor »Ivan Cankar«; 17.00 Novela: Branislav Nušič: »Nagrobni govor«; 18.30 Brahms: Trio št. 2 v C-duru, op. 87; 19.00 Kmečki ansambel »Silvo Tamše«; 21.30 Narava poje v pesmi: »Jesen, že slutim te«; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Poje Majda Sepe z orkestrom Franca Russa.

Ponedeljek, 22. septembra, ob: 11.30 Predavanje: »V srcu Severne Amerike«; 18.00 Händel: Concerto grosso v c-molu, op. 6 št. 8, Concerto grosso v d-molu, op. 6 št. 10; 18.55 Samospevi jugoslovanskih skladateljev; 19.15 Radijska univerza: Industrijska revolucija 19. stol.: (7.) »Kako je nastala italijanska industrija«; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Richard Strauss: »Kavalir z rožo«, opera v 3 dej. Približno ob 22.50: Mala literarna oddaja.

Torek, 23. septembra, ob: 18.00 Simfonični koncert dirigira Pasquale Rispoli - Haydn: Koncert v D-duru za čelo in orkester; 18.55 Ženski vokalni tercet »Metuljiček«; 19.15 Širimo obzorja: Tehnika ustvarja nov svet: (9.) »Kemijska predelava lesa«; 20.30 Operna glasba; 21.00 Obletnica tedna: »Štiri-stoletnica smrti Karla V.«; 21.20 Richard Strauss: »Kavalir z rožo«, opera v 3 dej. Tretje dejanje; 22.30 Literatura v Sovjetski zvezi: (10.) »Sovjetski teater«.

Sreda, 24. septembra, ob: 11.30 Žena in dom, obzornik za ženski svet; 18.00 Johann Strauss: Na lepi modri Donavi - balet; 18.30 Z začarane police: Marija Polak: »Nezadovoljni netopirji«; 19.00 Vokalni kvintet »Niko Stritof«; 19.15 Zdravniški vešč: 21.00 Ugo Betti: »Lepa septembrska nedelja«, v 3 dejanjih. Igrajo člani RO.

Četrtek, 25. septembra, ob: 11.30 Predavanje: »Medved in človek«; 19.00 Slovenski samospevi; 19.15

Radijska univerza: Mednarodne organizacije: (13.) »Od Evropske obrambne skupnosti do Zahodnoevropske zveze«; 20.30 Zbor Slovenske filharmonije; 22.00 Sodobna književnost in umetnost: Dino Buzzati: »Šestdeset povesti«; 22.30 Rachmaninoff: Koncert št. 3 v d-molu, op. 30.

Petek, 26. septembra, ob: 11.30 Zivljenja in usode: »Husein, jordanski kralj«; 18.00 Velika dela slavnih mojstrov; 19.15 Znanost in tehnika: »Nekaj o stereofonskih ploščah«; 20.30 Iz opernega sveta; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 21.30 Scarlattijeve sonate igra čelist Ruggero Gerlin; 22.00 Dante Alighieri: Božanska komedija - Pekel; 33. spev. (V prevodu dr. A. Gradnika - razlaga dr. J. Jež); 22.50 Robert Schumann: Španske pesmi za 4 glasove in klavir.

Sobota, 27. septembra, ob: 11.30 Izleti po gorah: »Ravascletto«; 15.00 Koncert čelista Pierra Fourniera, pri klavirju Ernest Lush; 16.00 Radijska univerza: »Zivljenjepisi mislecev: (8.) »Leibniz«; 17.00 Operne arije poje sopranistka Ondina Otta; 18.00 Oddaja za najmlajše: Lea Pertot: »Pravljica o velikanu«. Igrajo člani RO; 20.45 Slovenski oktet; 21.00 Dramatizirana zgodba: Heinrich von Kleist: »Michael Kohlhaas«. Igrajo člani RO; 21.50 Bartok: Koncert za violino in orkester.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 509: Prekopal sem nad 40 let star vinograd in napravil novega. Trte rastejo dobro, a že pred 3 leti sem ugotovil, da se je nekaj trt posušilo. V naslednjih letih, posebno pa letos, se je zopet posušilo nekaj trt, in sicer tiste, ki so rastle v neposredni bližini že umrlih. Kaj je temu vzrok? Ali je to rak? Ali se morda trte sušijo, ker jih objeda kakšna žival?

Odgovor: To ni rak, ker se pri tem opazijo nove tvorbe, to je odebelenje z zgrbančenim tkivom. Ni verjetno, da je kriva kakšna žival: trte so gotovo cepljene na ameriški podlagi, tako da jih ne napada trtna uš. Trte se gotovo sušijo zaradi plesni, oziroma korenenske gnilobe, ki je lahko nastala iz različnih vzrokov. Najbrž so začeli gniti koreninski ostanki prejšnjih trt in sedaj se gniloba širi na koreninah novih. Kako preprečimo širjenje plesnobe? To vprašanje je težko rešiti z dosedanjimi pripomočki; (čitaj odgovor na vprašanje št. 506 v Novem listu). Kjer so 40 let rastle trte, je po našem mnenju zemlja utrjena in predeh na isto mesto vsadimo druge trte, mora preteči določena doba, najmanj 5 let. Medtem je potrebno zemljišče izrabljati z drugo kulturo (detelja, koruza, krompir, žito itd.), da se zemlja odpočije. Poleg tega je treba paziti, da se pri izkapanju starih trt — tudi starih dreves — odstranijo vse, tudi najmanjše koreninice, ker bi lahko bile vzrok koreninski plesnobi; potrebno bi bilo celo zamenjati zemljo, to je odstraniti izrabljeno in pripeljati novo.

Izdaja Konzorcij Novega lista
 Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Franciška 20
 Telefon 29-477

IZ TRSTA**SOLSKO OBVESTILO**

Ravnateljstvo slovenske nižje srednje šole v Trstu, ul. Della Scuola Nuova 14, sporoča, da se vpisovanje za leto 1958-59 zaključuje 25. septembra.

Ravnateljstvo obem opozarja, da se morajo v šolo vpisati tudi dijaki, ki so letos položili sprejemni izpit.

VPISOVANJA IN IZPITI NA OSNOVNIH SOLAH

Solsko nadzorništvo v Trstu sporoča, da so se 15. sept. na vseh osnovnih solah Tržaškega ozemlja pričeli popravni izpiti ter vpisovanja.

Izpiti in vpisovanja se zaključijo 24. septembra. Novo šolsko leto se prične v sredo, 1. oktobra, s šolsko sv. mašo. Podrobnejša pojasnila lahko dobe starši pri didaktičnih ravnateljih ali pri učiteljih na šoli.

GLASBENA SOLA SLOV. PROSVETNE MATICE

sproča, da se je pričelo vpisovanje lanskih in novih gojencev. Kdor želi obiskovati šolo, naj se javi v Trstu ul. Machiavelli 22/II. Prošnje se sprejemajo vsak dan od 10. do 12. ure. Poučujejo se vsa godala, solo petje in glasbena teorija.

ZA KMETOVALCE

Kmetijsko nadzorništvo v Trstu je pričelo 10. septembra sprejemati prošnje kmetovalcev, ki žele dobiti 30 odstotkov državnega prispevka za:

1. nakup čebulic tulipanov, hijacint, irisa in narcis nizozemskega izvora ter enoletnih cepljenih vrtnic iz Toskane. Prošnje je treba vložiti do 25. sept.;

2. nakup melitozija, s katerim pozimi krmimo čebelar, in za nakup sodobnih čebelarских priprav. Prošnje se sprejemajo do 30. septembra.

IZ GORICE**SOLSKO VESTI**

Popravni izpiti na slovenskih ljudskih solah se začnejo 22. septembra ob 8.30. Podroben raspored izpitov je naslednji:

Goriško okrožje: dne 22. sept. izpit čez II. razred v Gorici (ul. Croce in Randaccio), v Standrežu, Podgori, Pevmi (tudi za Stmaver) in Steverjanu.

Dne 23. in 24. sept. bodo izpiti čez III. razred na vseh zgoraj navedenih solah.

Dne 25. in 27. sept. pa izpiti čez V. razred na istih solah.

Dne 25. in 26. sept. čez II. III. in V. razred na Valerišču; 23. in 24. sept. izpiti čez II. in III. razred na Plešivem; 27. sept. izpiti čez II. razred v Skrljevem; 29. sept. izpiti čez II. razred v Jazbinah.

Doberdobsko okrožje: Dne 22. sept. izpiti čez II. in III. razred v Doberdobo, Sovodnjah, Dolu in Rupi; 25. in 26. sept. pa izpiti na istih solah čez V. razred; 23. in 24. sept. izpiti čez II. III. in V. razred v Gabrijah in na Vrhu.

Dne 22. sept. se začne vpisovanje, ki bo trajalo do 30. septembra. Otroci, rojeni leta 1952, ki vstopijo v I. razred, morajo predložiti rojstni list in potrdilo o cepljenju, ostali pa spričevalo prejšnjega razreda.

Novo šolsko leto se začne 1. oktobra s šolsko sv. mašo.

slovesa. Morda tudi zato, ker smo se končno rešili smrdečih vagonov. Razen postajnega poslopja skoro ni bilo videti hiš. Toda niso nam pustili dolgo časa, da bi se razgledovali. Niti opazili nismo, kdaj so bile opravljene formalnosti in so nas naši spremljevalci izročili SS-ovcem. Ti so nas obstopili in vzeli brzostrelke in puške v roke, s cevmi obrnjenimi proti nam. Nekak podčastnik s pustim, kislim obrazom nas je s kričanjem opozoril, da bo vsak takoj ustreljen, kdor bi skušal zapustiti vrsto. Nato je zavpil »Marsch!« in odkorakali smo preko polja proti taborišču, ki ga ni bilo nikjer videti.

Šele takrat sem se spomnil, da žensk ni več z nami. Njihov vagon so v Münchenu odklopili. Peljale so se naprej v Ravensbrück. Bilo nam je žal zanje, kakor da se je odtrgal od nas še zadnji kos domovine in še nekaj več. Misel marsikoga med nami je najbrž ta hip enako kot moja pohitela za njimi in želela tem pogumnim slovenskim dekletom in ženam moč v trpljenju in srečno vrnitev.

Naglo se je mračilo, tako da nismo mogli videti pokrajine, po kateri so nas vodili. Imeli smo vtis, da nas vodijo po stranskih stezah z mnogimi križpotji in ostrimi ovinki. Včasih smo prišli mimo skupine lepih, prijaznih enodružinskih vil, kjer so že gore-

le luči in mežikale čudno domačnostno izza temnih zastorov, ki so zakrivali okna zaradi zatemnitve. Ljudi je bilo malo videti. Tupatam se je peljal kdo s kolesom mimo in počasi vozil ob vrsti zaradi ozke poti, ali pa je stopil z eno nogo s kolesa in počakal, da je odkorakal spredov mimo. V splošnem se mi je zdelo, da si sicer ogledujejo našo kolono z nekako radovednostjo, a ne mnogo večjo, kot če bi gnali skozi kraj čredo goveje živine. Pogledali bi, kakšna je in koliko je je in konec.

Čisto nenadno smo se znašli pred vhodom v taborišče. Ne vem, kako to, da ga nismo opazili že od daleč, ker je bilo obdano od precej visokih stražnih stolpov. Morda je bila temu kriva tema, ali pa je teren na tistem kraju nekoliko visel. Šele ko se je vrsta pred menoj ustavila, sem dvignil pogled in zagledal pred seboj veliko temno gmoto taboriščnega zidu z vhodom, ki ni imel na sebi nič strašnega. Vse je bilo pobarvano z olivno zeleno barvo, ki je vzbujala miroljuben vtis. S tako barvo je bilo pobarvanih mnogo hiš v Nemčiji in sem je bil vajen. Napravljala je vtis neke solidnosti in čistoče, morda zaradi tega, ker so tak vtis napravljale neštete eno ali dvodružinske hišice, ki smo jih bili videli skoki lino na vlaku in že prej kdaj, na študentskem potovanju po Nemčiji.

(Dalje)